

τισμὸν κατατιθένται. Ἀλλὰ τὸ χαρτοπαίγνιον παρασύρει τὸν ἄνθρωπον εἰς ἄτοπα, δεινὰ πολλὰκις, διὸ καὶ φευκτέον, οἷα ὄζουσα φαγεδαινα τοῦ κοινωνικοῦ ἡμῶν σώ-

ματος. Ὡφείλει πᾶς χρηστὸς οἰκογενειάρχης κατὰ τῆς χρήσεως ταύτης νὰ καταλείπη εἰς τοὺς ἐκγόνους ἄρὰν καὶ ἀνάθεμα.

Η ΔΥΣΤΥΧΙΣΜΕΝΗ.

(Διήγημα.) (συνέχεια.)

XI.

Ὁ Βίκτωρ ἤρχισε νὰ ὁμιλῇ. Προσηλωμένους ἔχων τοὺς ὀφθαλμούς ἐπὶ τῆς ὁροφῆς διηγέτο με τόνον βίαιον καὶ ὑπόρρινον περὶ τοῦ θεάτρου, περὶ δύο γνωστῶν του ἡθοποιῶν, περὶ τινος Σεραφίνας Σεραφινίδνας, ἡ ὁποία δῆθεν τὸν εἶχεν ἐμπαίξει, καὶ περὶ τοῦ νέου καθηγητοῦ Ρ., τὸν ὁποῖον ἀπεκάλει κτήνος.

— Καὶ φαντασθῆτε τί πῆγε καὶ ὁσοφίσθηκε τὸ ἔκτρωμα τοῦτο τοῦ πνεύματος! Πρὶν ἀρχίσῃ τὸ μάθημά του, φωνάζει πρῶτον τὰ ὀνόματά μας, καὶ ἐν ταῦτοις θεωρεῖ τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἐλευθερόφρονος. Ἦθελον φιλακίσει, μὰ τὴν ἀλήθειαν, ὅλους τοὺς ἐλευθερόφρονους τοῦ φυλακίου αὐτοῦ!

Ἐπειτα ἐστράφη κατ' ὁλοκληρίαν πρὸς τὸν Φουστῶφ καὶ με ὕψος ἐν μέρει θρηνηδὲς, καὶ ἐν μέρει σκωπτικὸν εἶπε:

— Καὶ τί ἤθελα κυρίως νὰ σᾶς παρακαλέσω, κύριε Ἀλέξανδρε, — πρέπει ὀλίγο νὰ βάλουμε γνῶσι τὸ γέρο — σεῖς παίζετε μαζὶ τόσο συχνὰ μουσικῇ . . . τὸν μῆνα μύλις μοῦ δίδει ἔως εἰκοσιπέντε ρούβλια . . . τί νὰ πρωτοκάμω με αὐτὰ τὰ φίλα; Οὐτε γὰρ καπνὸ με φθάνουν. Καὶ ὕστερα ἀπ' ὅλα αὐτὰ δὲν πρέπει νὰ κάμω καὶ χρῆ! Ἦθελα νὰ ἔλθῃ γὰρ ὀλίγον καιρὸ ἔτῃ δέσι μου, καὶ νὰ ἔβλεπα, τί ἤθελε κάμει! Ἄ, ἂν μπουρῶσα νὰ παίρνω καὶ ἐγὼ σύνταξιν καθὼς ἄλλοι παίρνουν (ὁ Βίκτωρ ἐτόνισεν ἰδιαζόντως τὴν προτελευταίαν λέξιν). Καὶ ὅπου μονέδα, τὸ ἔξω ἐγὼ, δὲν πάσχει αὐτὸς καμμίαν ἔλλειψιν, ἔστ' ἁμέλινα θέλει νὰ μοῦ κάμῃ τὸν πτωχὸ τὸν Λάζαρο. Ἐδесεν αὐτὸς τὸ γάϊδαρό του τώρα . . . καὶ πολὺ καλὰ μάλιστα!

Ὁ Φουστῶφ ἐστραβοκύνταξε τὸν Βίκτωρα, καὶ εἶπε:

— Θὰ ὁμιλήσω με τὸν πατέρα σας. Ἄλλως τε . . . ἂν ἔχετε ἀνάγκην, μπουρῶ . . . ἐπὶ τοῦ παρόντος . . . ἐν μικρὸν ποσόν . . .

— Ὅχι, εὐχαριστῶ, καλλίτερα νὰ κατορθώσουμε τὸ γέρο . . . Ἐν τούτοις, ἐξηκολούθησε ξύων τὴν βῖνάν του καὶ διὰ τῶν πέντε δακτύλων, δόσσε με, ἂν σᾶς ἦνε δυνατόν . . . ἔως εἰκοσιπέντε ρούβλια . . . Πόσα λοιπὸν τώρα σᾶς χρεωστῶ ἀκόμη;

— Ἐδανεῖσθῃτε μέχρι σήμερον ὀγδοηκονταπέντε ρούβλια.

— Χμ . . . γίνονται λοιπὸν . . . ὅλα ὅλα . . . ἑκατονδὲκα ρούβλια. Θὰ σᾶς τὰ ἐπιστρέψω ὅλα διὰ μιᾶς.

Ὁ Φουστῶφ μετέβη εἰς τὴν ἄλλο δωμάτιον καὶ ἐπέστρεψε φέρων γραμματίον τραπεζικὸν 25 ρουβλίων, τὸ ὁποῖον σιωπηλῶς προσέφερεν εἰς τὸν Βίκτωρα. Οὗτος τὸ ἤρπασεν, οὕτως εἰπεῖν, ἐχάσμηθῃ με ὅλας του τὰς δυνάμεις, χωρὶς νὰ καλύψῃ διὰ τῆς χειρὸς τοῦ ἐμουρμουρίσεν ἐν „εὐχαριστῶ“, ἐξεροτανύσθη δύο τρεῖς φορές καὶ εἶτα ἠγέρθη ἀπὸ τὸ ἀνάκλιτον.

— Ἀμὰ τί φοβερὸ μαχμουρῶναι ἔχω σήμερον! εἶπε.

Ὁ Φουστῶφ ἐξηκολούθει νὰ τὸν κυττάξῃ, ἐφαίνετο δὲ ὅτι ἐπάλασε κατὰ τοῦ ἰδίου ἑαυτοῦ του.

— Περὶ ποίας συντάξεως ἔχετε ὁμιλήσει πρὸ ὀλίγου, κύριε Βίκτωρ; Οὗτος ἐστάθη πρὸ τοῦ κατωφλίου καὶ ἐπέθηκε τὸ πιδίδιον του.

— Ἄ, δὲν ἔξερετε; Περὶ τῆς συντάξεως τῆς Σουσάνας . . . αὐτὴ δὲ ἔχει μίαν. Πολὺ ἐνδιαφέρον ἀνέκδοτον αὐτό, σᾶς λέγω. Ἄν τὸ φέρῃ καμμίαν φορὰ ὁ λόγος θὰ σᾶς διηγῇ τὴν ἱστορίαν. Τώρα, ἀγαπητέ μου, βιάζομαι ἔχω σπουδαίας ὑποθέσεις! Ἀλλὰ τὸ γέρο, παρακαλῶ, τὸ γέρο νὰ μὴ λησμονήσῃτε. Βέβαια ἔχει μετ' ὅλην γερμανικὴν δέρμα, καὶ αὐτὸ μάλιστα ἔξεδαρμένο ἔστιν Ῥωσσίαν, σεῖς ὅμως γνωρίζετε πῶς νὰ τὸν μεταχειρισθῆτε. Νὰ μὴ καταλάβῃ ὅμως τίποτε ἡ μητρὶς μου! Διότι ἔξωρ, ὁ πατέρας μου τὴν φοβάται. Αὐτὴ θέλει νὰ κρατήσῃ ὅλα γὰρ τοὺς φωνανλᾶδες τῆς. Ἀλλὰ σεῖς θὰ τελειώσῃτε τὴν ὑπόθεσιν καθὼς πρέπει . . . γὰρ τέτοια πράγματα εἶσατε διπλωμάτης. Γὰρ σας!

— Τί πρόστυχος βλάκας εἶνε αὐτὸς ὁ νέος! ἐφώνησεν ὁ Φουστῶφ ἅμα ἐκλείσθη ἡ θύρα.

Τὸ πρόσωπόν του ἔκαιεν ὡς πῦρ, καὶ ἐπίτηδες τὸ εἶχε πάντοτε ἐστραμμένον πρὸς τὸ ἀντίθετον μέρος.

Τὴν στιγμὴν ταύτην δὲν ἤθελον νὰ τὸν ἐνοχλήσῃ δι' ἐρωτήσεων καὶ διὰ τοῦτο ὅσον τὸ δυνατόν ταχέως ἀπεμακρύνθη.

XII.

Ὀλην ἐκείνην τὴν ἡμέραν ἤμην βεβουδισμένος εἰς σκέψεις περὶ τοῦ Φουστῶφ, τῆς Σουσάνας καὶ τῶν συγγενῶν τῆς. Εἰς τὴν ταραχὴν μου δὲ μοι ἐφαίνετο ὥσάν ὀπισθεν ὄλων τούτων νὰ ἐκρύπτετο κατὶ ὅμοιον πρὸς οἰκογενειακὸν δράμα. Ἐν τούτοις φανερόν ἦτο πλέον, ὅτι ὁ φίλος μου δὲν ἦτον ἀδιάφορος πρὸς τὴν Σουσάναν. Αὐτὴ ὅμως; Τὸν ἠγάπα ἄρα γε; Διὰ τί ἐφαίνετο ὅτι ἦτο τόσο δυστυχής; Καὶ ἐκτὸς τούτου τί πρᾶγμα ἐπὶ τέλους ἦτον αὐτή; . . . Τὰ ζητήματα ταῦτα ἀκαταπαύστως ἀνεκυκλῶντο εἰς τὸν νοῦν μου, ἀμυδρόν δέ τι, ἀλλὰ λίαν ζωηρὸν προαίσθημα μοι ἔλεγεν, ὅτι τὴν λύσιν αὐτῶν δὲν ἔπρεπε νὰ ζητήσω παρὰ τοῦ Φουστῶφ. Αἱ σκέψεις μου ἐτελειώσαν διὰ τῆς ἀποφάσεως νὰ κάμω μόνος μου τὴν ἐπαύριον μίαν ἐπίσκεψιν εἰς τὴν οἰκογένειαν Ῥάτς.

Ὅτε εὐρέθην εἰς τὸν μικρὸν καὶ σκοτεινὸν προθάλαμον κατελήφθην αἰφνης ὑπὸ στενοχωρίας καὶ ἀδημονίας.

— Καὶ ἂν αὐτὴ δὲν φανῇ ὅλως διόλου, διενούμην, τότε θ' ἀναγκασθῶ ὅλην τὴν ὥραν νὰ ὁμιλῶ με αὐτὸν τὸν ἀπαίσιον ἀπόμαχον καὶ τὴν κρεατογυναικᾶ του. Ἀλλ' ἔστω καὶ γὰρ ὑποθέσω ὅτι θὰ παρουσιασθῇ . . . τί ἐκ τούτου; Ἰσως δὲν θὰ θελήσῃ οὔτε λέξιν ἢ ἀποτείνῃ πρὸς ἐμέ . . . ἀφ' οὗ τὴν τελευταίαν φορὰν δὲν ἐφῆρθε παρὰ πολὺ φιλοφρόνως πρὸς ἐμέ. Πρὸς τί λοιπὸν ἦλθον ἐπὶ τέλους;

Ἐν ᾧ ἐσκεπτόμην ὅλα ταῦτα ὁ μικρὸς κοζάκος εἶχε σπεύσει εἰς τὴν παρακειμένην δωμάτιον καὶ εἶχε ἀναγγεῖλαι τὴν ἀφίξίν μου, μετὰ δύο, δὲ ἡ τρεῖς ἐρωτήσεις ἀπορίας: „Ποῖος εἶνε; Περὶ τίνος ὁμιλεῖς;“ ἡκούσθη θόρυβος συρομένων εὐμαρίδων, ἡ θύρα ἠνοιχθῇ ἐλαφρῶς καὶ διὰ τῆς ἀνοιγείσης βωμῆς ἐφάνη τὸ αὐχηρόν καὶ κακίτροπον πρόσωπον τοῦ Δαμνανοῦ Ῥάτς. Μετὰ προσέβλεπεν ἀγρίως καὶ δὲν ἠδύνατο ἀμέσως νὰ μεταβάλλῃ τὴν ὄψιν του ταύτην. Καθ' ὅλα τὰ φαινόμενα ὁ κύριος Ῥάτς δὲν εἶχε με ἀναγνωρίσει ἀμέσως, αἰφνης ὅμως αἱ παρειαὶ τοῦ ἐξωμαλύνθησαν, οἱ ὀφθαλμοὶ του ἔγιναν μικρότεροι καὶ ἀπὸ τοῦ πλατέως ἀνεωγμένου στόματος ἐξῆλθεν, συνοδευομένη ὑπὸ τοῦ συνήθους γέλωτος, ἡ ἐκφώνησις:

— Ἄχ, σεῖς εἶσατε, ἀγαπητέ μου φίλε! Παρακαλῶ, παρακαλῶ πλησιάζετε!

Πολὺ δυσάρεστός τὸν ἡκολούθησα, διότι εἶχον τὴν πεποίθησιν, ὅτι ὁ κατ' ἐπιφάνειαν ὁμιλητικὸς καὶ εὐθύμος αὐτὸς κύριος Ῥάτς ἠύχετο ἤδη κατ' ἰδίαν νὰ πάγῃ τὸν διάβολον. Ἀλλὰ τί νὰ κάμω; Μὲ ὠδήγησεν εἰς τὴν αἴθουσαν καὶ ἐκεῖ τί βλέπω; Τὴν Σουσάναν καθημένην πρὶ τῆς τραπέζης καὶ ἔχουσαν πρὸ αὐτῆς τὸ κατάστιχον τῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων. Μετὰ προσέβλεψε διὰ τῶν μελανῶν ὀφθαλμῶν τῆς τρώγουσα συγχρόνως τοὺς ὄνυχας τῆς ἀρστερᾶς χειρὸς τῆς, συνήθεια, τὴν ὁποίαν, καθὼς παρετήρησα, ἔχουν ἔλοι οἱ νευρικοὶ κράσεως ἄνθρωποι. Ἐκτὸς αὐτῆς δὲν ἦτον ἄλλος τις εἰς τὸ δωμάτιον.

— Κυττάξατε, κύριε, εἶπεν ὁ Ῥάτς, εἰς ποίαν ἐργασίαν εὐρήκατε ἐμέ καὶ τὴν Σουσάναν ἐξετάζομεν ἀκριβῶς τοὺς λογαριασμούς. Ἡ „ἀριθμητικὴ“ ἀσκτεῖται πολὺ τὴν γυναῖκά μου, καὶ ἐγὼ πρέπει νὰ προσέχω τοὺς ὀφθαλμούς μου. Χωρὶς γαλιὰ δὲν μπουρῶ πλέον νὰ διαβάσω τί λοιπὸν νὰ κάμω; Αἶ, πρέπει νὰ κοιτάσῃ τώρα καὶ ἡ νεολαία ὀλίγον, χαχά! Τάξις πρέπει νὰ ἐπικρατῇ! Ἄλλως τε δὲν βιαζόμεθα — σπεῦδε βραδέως, καὶ ἔστω προχωρεῖ κἀνεις περισσότερον, χαχά!

Ἡ Σουσάνα ἔκλεισε τὸ κατάστιχον καὶ ἤθελε νὰ φύγῃ.

— Στάσου, εἶπεν ὁ Ῥάτς, τί πειράζει ἂν δὲν ἔκαμες ἀκόμη τὴν τουαλέτταν σου; (ἡ θετὴ κόρη του ἔφερεν ἀπρηχαιωμένον φόρεμα με βραχείας χειρίδας . . . παιδικὸν σχεδὸν ἔνδυμα). Ὁ ἀξιώτιμος ἡμῶν φίλος δὲν θὰ τὸ παρεξηγήσῃ . . . ἐπιτρέπετε; εἶπε στραφείς πρὸς ἐμέ, μεταξὺ μας δὲν χρειάζονται ἐθιμοταξίαι!

Παρακάλεσα νὰ μὴ ταραχθῶσι διὰ τῆς παρουσίας μου.

— Ναί, ναί, ἀγαπητέ μου φίλε, καὶ σεῖς γνωρίζετε ὅτι ὁ μακαρίτης μονάρχης μας Ἀλέξιος Ῥομανῶφ συνείδεε νὰ λέγῃ: „Ὅλον μας τὸν καιρὸ νὰ ἔχωμε διὰ τὴν ἐργασίαν, καὶ μόνον μιὰ στιγμὴ διὰ διασκέδασιν!“ Ἡμεῖς ὅμως μίαν μόνον ἀκόμη στιγμὴν χαρίζομεν εἰς τὴν ἐργασίαν — χαχαχά!

Τί λοιπόν ἦσαν αὐτὰ τὰ δεκατρία βούβλια καὶ δεκατρία καπίνια; ἐξηκολούθησε στρέφον μοι τὰ νῦτα καὶ μὲ ὑπόκωπον φωνήν.

— Αὐτὰ τὰ ἔλαβεν ὁ Βίκτωρ ἀπὸ τὴν Ἑλεονώραν. Εἶπεν ὅτι σεῖς τῷ τῷ ὑπεσχέθητε, ἀπεκρίθη ἡ Σουσσάνα ἐπίσης ὑποκώφως.

— Εἶπεν — εἶπεν — τῷ ὑπεσχέθην . . . ἐμουρμούρισε γογγύζων διὰ τῶν ὀδόντων του ὁ Δαμιανός. Ὅσον ἐγὼ νὰ μὴ ἤμουν ἐδῶ πέρα! Ἐπρεπε νὰ μ' ἐρωτήσουν! Ἀλλ' αὐτὰ τὰ δεκαεπτὰ βούβλια . . . 'εἰς ποῖον ἐπληρώθησαν;

— Εἰς τὸν ἐπιπλοπώλην.

— Μπᾶ . . . 'εἰς τὸν ἐπιπλοπώλην! Καὶ διὰ τί λοιπόν;

— Ἀπέναντι τοῦ λογαριασμοῦ.

— Ἀπέναντι τοῦ λογαριασμοῦ! Δόσε μὴ νὰ ἰδῶ!

Ἦρπασε τὸ βιβλίον ἀπὸ τῶν χειρῶν τῆς Σουσσάνας, ἔθνηκεν ἐπὶ τῆς ῥινός τὰ μεγάλα στοργικὰ γυαλιά του καὶ διὰ τοῦ δακτύλου ἤρχισε νὰ ἐξετάζῃ τὰς διαφόρους γραμμάς.

— Εἰς τὸν ἐπιπλοπώλην — εἰς τὸν ἐπιπλοπώλην — ἄμα ἔμπορεῖτε νὰ ἔοδεύσετε ὅδ' ἢ κεεῖ χρήματα — τότε χαίρεσθε ὅσον Χαράβηδες . . . Ἀπέναντι τοῦ λογαριασμοῦ! . . . Ἄλλως τε, ἐξηκολούθησε μεγαλοφώνως στρέφον πρὸς ἐμὲ τὸ πρόσωπον καὶ ἀποσύρων τὰς διόπτρας του ἀπὸ τῆς ῥινός, διὰ τί ἀκριβῶς τώρα νὰ καταγινώμεθα εἰς τοιαῦτα πράγματα; Αὐταῖς τῆς μικρολογίας ἔμπορουμε πολὺ καλὰ καὶ ἀργότερα νὰ τελειώσωμεν. Λάβε, Σουσσάνα, τὴν καλωσύνην καὶ πῆγαινε νὰ βάλῃς τὰ κατὰστικα πάλιν εἰς τὸ μέρος των· σὺ ὅμως κόντισε πάλιν ἐδῶ διὰ νὰ εὐφράνης τὴν ἀκοήν τοῦ εὐγενοῦς φίλου μας διὸ τῆς μουσικῆς τέχνης σου, δηλαδὴ διὰ τοῦ κλειδοκυμβάλισμοῦ σου — κατὰλαβες, δεσποινὶς Σουσσάνα;

Ἀλλ' αὕτη ἀπέστρεψε τὸ πρόσωπον.

— Ἦθελον θεωρήσει ἐμαυτὸν εὐτυχῇ . . . ὑπέλαβον ἐγὼ ταχέως. Θὰ μοι ἦτο πολὺ εὐχάριστον ν' ἀκούσω παίζουσιν τὴν δεσποσύνην. Ἀλλὰ, πρὸς θεοῦ, δὲν ἐννοῶ νὰ τὴν ἐνοχλήσω καθόλου.

— Τί νὰ ἐνοχλήσῃς! Φιλαρίαις! Λοιπὸν, δεσποινὶς Σουσσάνα, ἔν, δύο, τρία!

Χωρὶς οὐδὲ λέξιν ν' ἀπαντήσῃ ἐγκατέλειπεν ἡ Σουσσάνα τὸ δωμάτιον.

XIII.

Δὲν ἐπίστευον ὅτι ἤθελον ἐπιστρέφει, καὶ ὅμως μετ' ὀλίγον ἐνεφανίσθη πάλιν, χωρὶς μάλιστα οὐδὲ τὴν ἐνδυμασίαν της νὰ τακτοποιήσῃ ἢ ἀλλάξῃ. Ἐκάθησεν εἰς τινὰ γωνίαν καὶ μὲ παρετήρησε δύο τρεῖς φορές. Ἦσθάνετο ἄρα γε ἐκ τοῦ τρόπου, καθ' ὃν ἐφερόμην πρὸς αὐτήν, ὅτι εἶχέ μοι ἐμπνεύσει τὸ ἀκούσιον ἐκεῖνο καὶ δι' ἐμὲ αὐτὸν ἀνεξήγητον σέβας, τὸ ὅποιον εἶναι τι πλέον τῆς περιεργείας, πλέον ἀκόμη καὶ ἀπλῆς συμπαιδείας; ἢ μήπως τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἦτον ὑπὸ τὸ κράτος ἡπιωτέρας ψυχικῆς καταστάσεως; Ὅπως καὶ ἂν ἔχῃ ὅμως, ἐπλησίασεν αἰφνης εἰς τὸ κλειδοκυμβάλον, ἐπέθηκε σταθερῶς τὴν χεῖρα ἐπὶ τῶν πλήκτρων, ἔκλινεν ὀλίγον ὑπὲρ τὸν ὦμον τὴν κεφαλὴν της πρὸς ἐμὲ καὶ μὲ ἠρώτησε, τί ἔπρεπε νὰ παίζῃ. Πρὶν ἢ ὅμως ἐγὼ ἀπαντήσω εἶχεν ἤδη καθήσει, ἤνοιξεν ἐν μουσικῶν τεύχος καὶ ἤρχισε νὰ παίζῃ.

Ἐκ μικρῆς ἡλικίας ἡγάπων τὴν μουσικὴν. Ἀλλὰ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην πολὺ ἀτελῶς ἐνόουν τὴν ἀληθῆ οὐσίαν τῆς τέχνης ταύτης, ὀλίγον ἐγνωρίζον τὰ ἔργα τῶν μεγάλων μουσουργῶν, καὶ ἂν ὁ κύριος Ῥάτς μετὰ τινος δυσανεκτικῆς δὲν ὑπετονόησεν: „Ἀχ, πάλιν αὐτὸν τὸν Βετόβεν!“ οὐδὲ κἀν θὰ ἐμάντευον, τί ἔπαιζε κυρίως ἡ Σουσσάνα. Ἦτον, ὡς ἀργότερον ἐπληροφορήθη, ἡ περίφημος σονάτα F-Moll, ἔργον 57.

Βαθυτάτην ἐντύπωσιν μοι ἐνεποίησεν ὁ κυμβαλισμὸς τῆς Σουσσάνας· τόσῃ δυνάμει, τόσον πῦρ καὶ τοσαύτην μεταρσίωσιν δὲν εἶχον περιμεινέι. Εἰς αὐτὰ τὰ πρῶτα κρούσματα τοῦ περιπαθεστάτου ἐκείνου Allegro, τῆς ἀρχῆς τῆς σονάτας, ἡσθάνθη τὴν ἀπονάρκωσιν, τὸ ψυχρὸν ἐκεῖνο καὶ ἐν τούτοις τόσον ἰδονικὸν ῥυθμὸς τῆς γοητείας, ἡ ὁποία ἐπὶ τινὰς στιγμὰς καταλαμβάνει τὴν ψυχὴν, ὅταν τὸ ὄρατον ἀπροσδοκῆτως καὶ ἐξαπνίης εἰς χωρὴν μέχρις αὐτῆς. Ἀπολειδωμένος ἐκ τοῦ θάμβους ἐκαθήμεν καὶ δὲν ἐτόλμων νὰ κινήθω μέχρι τοῦ τέλους τῆς ἑλῆς μελωδίας. Κατὰ τύχην εἶχον τοιαύτην θέσιν, ὥστε δὲν ἠδυνάμην νὰ ἰδῶ τὸ πρόσωπον τῆς Σουσσάνας, παρετήρουν ὅμως μόνον πῶς ἐνίοτε ἡ μακρὰ καὶ μέλαινα κόμη της ἐφρικία καὶ ἀνεπθῆα ἐπὶ τῶν ὦμων της, πῶς τὸ ἄνω μέρος τοῦ σώματός της ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν κατελαμβάνετο ὑπὸ δονήσεων καὶ πῶς αἱ λεπταὶ χεῖρες καὶ οἱ γυμνοὶ ἀγγώνες της ταχέως μετέβαινον ἀπὸ τοῦ ἐνὸς πλήκτρου εἰς τὸ ἄλλο.

Εἶχον ἐμπνεύσει ἤδη καὶ οἱ τελευταῖοι τόνοι, ὅτε ἐτόλμισα ν' ἀναπνεύσω. Ἡ Σουσσάνα ἔμεινε καθήμενὴ πρὸ τοῦ κλειδοκυμβάλου.

— Naί, naί, παρετήρησεν ὁ κύριος Ῥάτς, ὡς ἐγὼ, ἀκούσας καὶ αὐ-

τὸς τὸ μουσικὸν τεμάχιον μετὰ μεγάλης προσοχῆς, ῥωμαντικῇ μουσικῇ εἶνε αὕτη! Ἐτοῦ εἶνε τώρα τοῦ συρμοῦ. Γιατί νὰ μὴ παίζουσιν ἄλλᾳ; Γιατί; Γιατί νὰ κτυποῦν διὰ μῆς δύο τόνους μαζῇ — γιατί; Naί, naί, βλα πρέπει νὰ πηγαίνουν ἐστὶ γρήγορα, καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον τὸ πρᾶγμα πέρνει μέσα τοῦ περισσώτερου ζέσι καὶ φλόγᾳ· δὲν εἶνε; Ζεστὰ γαλατομπούρεκα! Ζεστὰ γαλατομπούρεκα! ἤρχισεν αἰφνης νὰ φωνάζῃ ὡς οἱ πωληταὶ τοῦ δρόμου.

Ἡ Σουσσάνα ἔστρεψεν ἤδη ὀλίγον τὸ πρόσωπόν της πρὸς τὸν Ῥάτς, οὕτως ὥστε ἠδυνάμην νὰ ἰδῶ τὸ ἡμισὺ του. Αἱ λεπταὶ ὀφρὺς της εἶχον ἀνορθωθῇ ὑπεράνω τῶν καταβεβαρυμένων βλεφάρων, ἐνῶ αὐτὸν αὐτὸν αἱ παρειαί της ὑπὸ πορφυροῦ χρώματος, καὶ τὸ λεπτοφυὲς οὖς της ὑπὸ τοῦς πυκνοῦς τῆς κόμης βοστρύχους ἀνέδιδεν οἰανὴ φλόγας πυρὸς.

— Ὅλους τοὺς καλλιτέρους τεχνίτας τοὺς ἤκουσα μὲ τ' αὐτιά μου, ἐξηκολούθησεν ὁ Ῥάτς συστέλλων ἀπειλητικῶς τὸ μέτωπον, καὶ ὅλοι αὐτοὶ τί εἶνε ἔμπροσθέν ἐσὶν μακαρίτην Φήλδ; Μπᾶ! μηδενικά! ἀσήμαντα μηδενικά εἶνε! Αὐτὸς ἦτο μεγαλοφυΐα! Καὶ τί ἀπλὸ παίξιμο! Καὶ αἱ συνθέσεις του — ἀληθινὰ θαυματουργήματα! Αὐτοὶ ὅμως οἱ ἄνθρωποι τῆς νέας σχολῆς, αὐτοὶ οἱ „Τρου — του — τοῦδες“ καὶ „Τρα — τα — τᾶδες“, αὐτοὶ δὲ συνθέτουν μόνον γιὰ μαθητὰς! Ὅσον αὐτοὺς δὲν χρειάζεται καμμία λεπτότης, μόνον πρέπει νὰ κτυπᾷ τις δυνατὰ καὶ γρήγορα — τί πειράζει; Κάττι ἐπὶ τέλους θὰ ῥῃξῇ καὶ ἀπὸ τὸ παντιρντὶ αὐτό, ἃς ἦνε δὲ καὶ γιανιταρική μουσική! Κρίμα!

Ὁ Δαμιανὸς Ῥάτς ἀπέμαξε τὸν ἰδρώτα ἀπὸ τοῦ μετώπου του.

— Ἄλλως τε δι' αὐτῶν δὲν ἐννοῶ σέ, δεσποινὶς Σουσσάνα. Ἐπαιζες ἀριστοτέλεια, καὶ δὲν πρέπει διὰ τῶν παρατηρήσεών μου νὰ αἰσθανθῇς τὸν ἑαυτὸν σου προσβεβλημένον.

— Ὁ καθεὶς ἔχει τὴν ἰδικήν του καλαισθησίαν, εἶπε χαμηλοφώνως ἡ Σουσσάνα καὶ τὰ χεῖλη της ἤρχισαν νὰ τρέμωσι· καὶ σεῖς, κύριε Δαμιανέ, γνωρίζετε πολὺ καλὰ ὅτι αἱ παρατηρήσεις σας δὲν ἔμπορουν νὰ μὲ προσβάλουν.

— Αὐτὸ βέβαια τὸ γνωρίζω! Ἀλλὰ σεῖς, ἀγαπητέ μου κύριε, εἶπεν ὁ κύριος Ῥάτς στρεφόμενος πρὸς ἐμὲ, μὴ πιστεύετε, μὴ δαίτε νὰ πιστεύετε, ὅτι αἱ παρατηρήσεις αὐταὶ προέρχονται ἀπὸ τὴν πολλὴν μας ἀγαθότητα ἢ τὴν γλυκύτητα τῆς καρδίας μας . . . ὅλος διόλου! Θεωροῦμεν μᾶλλον τὸν ἑαυτὸν μας τόσον ὑψηλότερα ἀπὸ τοὺς ὑψηλοὺς, ὥστε ἡ σοφία μας πέφτει ὀπίσω ἀπὸ τὸ κεφάλι μας, καὶ καμμία κριτικὴ δὲν ἔμπορεῖ νὰ μᾶς φθάσῃ. Φιλαυτία, ἀγαπητέ μου, φιλαυτία ἐκυρίευσεν τὸ κεφάλαιόν μας! Naί βέβαια, φιλαυτία!

Ὅχι! ἄνευ ἀπορίας ἤκουον αὐτὸν τὸν Ῥάτς. Χολή, δηλητηριώδης χολή ἐκδόχων εἰς ἐκάστην τῶν λέξεών του — καὶ ἡ χολή αὕτη πρὸ πολλοῦ ἤδη εἶχε συσσωρευθῇ! Τὸν ἔπνιγε σχεδόν. Τοὺς λόγους του ἐδοκίμασε πάλιν νὰ ἐπισφραγίσῃ διὰ τοῦ συνήθους γέλωτός του, — ἀλλὰ μόνον σπασμωδικὴν τινὰ καὶ βραγχὴν βῆχα ἤδυνῆθαι νὰ ἐξαγάγῃ. Ἡ Σουσσάνα οὕτε συλλαβὴν ἐπρόφερεν εἰς ἀπάντησιν. Ἐσεῖς μόνον τὴν κεφαλὴν, ὕψωσε τὸ πρόσωπόν της, ἔθνηκεν ἀμφοτέρας τὰς χεῖρας εἰς τοὺς ἀγκῶνας τῆς καὶ προσήλωσεν ἐπ' αὐτὸν τὰ διαπεραστικὰ της βλέμματα. Εἰς τὸ βάθος τῶν ἀκινήτων καὶ εὐρέως ἀνεωγμένων ὀφθαλμῶν της ἐφάνετο διαλάμπον ἄσβεστον πῦρ παλαιοῦ καὶ ἀσπόνδου μίσους.

— Ἀνῆκετε εἰς δύο διαφόρους μουσικὰς γενεάς, ἤρχισα λέγων μὲ βεβαιωμένην ἀπάθειαν καὶ θέλων οὕτω νὰ φανῶ ὅτι οὐδὲν εἶχον ἐνοήσει. Δι' αὐτὸ λοιπὸν καὶ δὲν εἶνε ἄπορον, ἂν δὲν συμφωνήτε εἰς τὰς θεωρίας σας . . . Ἀλλὰ, κύριε Ῥάτς, θὰ μοι ἐπιτρέψετε βεβαίως νὰ ταχθῶ καὶ ἐγὼ εἰς τὴν μερίδα τῆς . . . τῆς νεωτέρας γενεᾶς. Βεβαίως ἐγὼ εἶμαι μόνον ἀπλοῦς τις ἰδιώτης· σὰς λέγω ὅμως ὅτι οὐδέποτε μουσικῇ μοι ἔκαμε τόσον βαθεῖαν ἐντύπωσιν ὅσον αὕτη . . . ὅσον ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον πρὸ ὀλίγου ἔπαιξεν ἡ κυρία Σουσσάνα.

Τώρα πλέον ὁ κύριος Ῥάτς ἐπετέθη κατ' ἐμοῦ.

— Καὶ φαντάζεσθε μήπως, ἐφώνησε καταπόρφυρος ἀκόμη ἀπὸ τὴν βῆχά του, ὅτι θέλωμεν νὰ σᾶς προσελκύσωμεν εἰς τὸ στρατόπεδόν μας; Δὲν εἶνε καμμία ἀνάγκη. Εὐχαριστοῦμεν πολὺ! Ἐλευθερία εἰς τὸν ἐλευθεριάζοντα καὶ λυτρώσει εἰς τὸν θέλοντα νὰ λυτρωθῇ! Ὅσον ἀφορᾷ ὅμως πρὸς τὰς δύο σας γενεάς, δὲν ἔχετε ἄδικον· ἡμεῖς οἱ παλαιοὶ δὲν ἔμπορουμεν νὰ ζήσωμεν μὲ σᾶς, τοὺς ἀντιπροσώπους τῆς νέας γενεᾶς! Naί δὲν ἔμπορουμεν! Εἰς τίποτε δὲν συμφωνοῦν αἱ ἰδέαι μας, οὔτε εἰς τὴν τέχνην, οὔτε εἰς τὸν βίον, οὔτε ἀκόμη καὶ εἰς τὴν ἡθικήν. Δὲν εἶνε ἔσση, Σουσσάνα;

Περιφρονητικὸν μειδίαμα συνέστελε τὰ χεῖλη τῆς νεάνιδος.

[Κατὰ τὸν Τουγγίνιερ.]

(ἔπεται συνέχεια.)